

[Lars P. Jensen.]

og drejer det, dyrere, end man skulle forvente efter de tal, der fremkom ved licitationen. Hvis bygherren tager den billigste tømmer, kan han ikke tage den billigste blikkenslager. Går han ud fra blikkenslagerentreprisen og tager den billigste her, kan han ikke tage den billigste tømmer.

Helt uløselig bliver situationen, hvis bygherren har udskrevet bunden licitation eller indbudt licitation, som det også hedder. Når denne form benyttes, er bygherren efter reglerne i licitationskommissionens betænkning forpligtet til at tage det billigste tilbud i de enkelte entrepriser eller forkaste alle bud.

Som jeg har nævnt, kan der forekomme den situation, at bygherren på grund af mesterorganisationernes aftaler simpelthen er afskåret fra at følge reglen om at antage de billigste tilbud. Hensigten med den urimelige boykot er åbent erkendt i udtalelser af repræsentanter fra mesterorganisationerne: det er at få de kooperative virksomheder til at rette sig efter de private organisationers licitationsregler. I praksis vil det sige, at man vil tvinge Kooperationen til at være med i aftalerne om forhåndsregulering.

Den boykot, der er sat i gang — og som rent faktisk virker —, er efter min opfattelse udtryk for en praktisering af aftaler og bestemmelser, der medfører urimelige forretningsbetingelser og følgelig er i strid med den nugældende prislovs § 10. Den anvendte fremgangsmåde er klart konkurrencehemmende.

Man har ganske vist fundet støtte for lovligheden af mesterorganisationernes holdning i en højesteretsdom, der er afsagt den 10. oktober 1949, refereret i „Ugeskrift for Retsvæsen“ i 1950, side 18. Foranledningen til denne sag var forbehold fra en mesterorganisation om, at tilbud fra organisationens medlemmer ikke måtte åbnes, såfremt der fremkom tilbud fra uorganiserede mestre. Under henvisning til, at forbeholdet og den aftale nogle mesterorganisationer imellem, som den havde sit udspring i, måtte anses for at være i strid med prislovens § 10, havde prisdirektoratet i medfør af prislovens § 14 meddelt pålæg om straks at frafalde klausulen. Da man ikke rettede sig herefter, blev organisationens bestyrelse sat under tiltale.

Som sagt fandt et flertal af Højesterets medlemmer, at forbeholdet og aftalen ikke var i strid med prisloven, og de tiltalte blev frifundet.

Uden at komme nærmere ind på denne retssag vil jeg dog sige, at de konkrete om-

stændigheder, den vedrørte, ikke ganske svarer til de forhold, jeg lige har omtalt, og jeg vægrer mig ved at tro, at dommen kan anvendes som afgørende støtte for retsmæssigheden af de forbehold og klausuler med boykotvirkning, som nu sætter deres præg på et betydeligt antal af de licitationer, der afholdes. Men retsafgørelsen understreger nødvendigheden af, at der gennem en revision fastlægges klarere bestemmelser på dette område.

Jeg har her belyst nogle af de metoder, der af organisationerne bringes i anvendelse for at underbygge reguleringssystemet. Det har vakt andren i mange kredse, at sådanne bestemmelser har kunnet trives og har været anset for tilladelige. At reglerne imidlertid trives i bedste velgående, fremgår alene af det meget store antal registrerede aftaler, som eksisterer indenfor byggehåndværket. Af priskontrolrådets nylig offentliggjorte meddelelser fremgår det således, at 40 pct. af samtlige registrerede aftaler vedrørende priser og forretningsbetingelser stammer fra private laugs- og mesterorganisationer, hvortil rigtignok er at bemærke, at mange af disse aftaler er ganske ligegyldende.

Mesterorganisationernes regler vedrørende forhåndsregulering er altså ikke forbudt, men den nyordning, kommissionsbetænkningen af 1945 anviste, åbnede imidlertid mulighed for bygherrerne til at undgå disse forhåndsreguleringer og sikre sig, at de rene og uregulerede bud indgik i licitationerne på den betingelse, at organisationerne indenfor en vis frist skulle have lov til at udregne kontroltilbud og begære udskydning af for lave bud. Når udtrykket „for lave bud“ med berettigelse kan anvendes i denne forbindelse, skyldes det, at man fra alle sider — bygherrer, håndværkere og arbejdere — har været enig om, at der i licitationer faktisk kan fremkomme bud, der er så lave, at de ikke kan karakteriseres som forsvarlige, d. v. s. at de ikke giver fornøden dækning for materialer, arbejds løn og omkostninger, hvilket erfaringerne har vist kan virke til skade såvel for bygherren som for de i byggeerhvervet beskæftigede. Den gensidige forpligtelse, bygherrer og håndværkere indgik på, har fundet udtryk i den såkaldte licitationserklæring, i hvilken bygherren som sagt giver tilladelse til, at organisationerne fremsætter udskydningsbegæring, men samtidig sikrer sig, at udskydningsbegæringen, såfremt han ikke vil bøje sig for denne, kan efterprøves i et beregningsudvalg, hvis funktioner er nærmere beskrevet i kommissionsbetænkningens „Normer for be-